

Antoni Tomaszewski

Choć był medykiem i społecznikiem niezwykle zasłużonym dla Łodzi, niewiele o nim dotąd wiadomo. Nawet w pomnikowym opracowaniu dziejów Okręgowej Izby Lekarskiej w Łodzi, wydany w 2009 roku, ten współtwórca i długoletni prezes samorządu medyków w tym mieście potraktowany został bardzo skromnie. Dlaczego? Powód jest chyba prosty – przyszło mu żyć na przełomie kilku epok, w czasach trudnych i niełatwych dla wybitnych jednostek. A taką nietuzinkową osobą był z pewnością doktor Antoni Tomaszewski.

Na świat przychodzi 18 stycznia 1879 roku w Rawie Mazowieckiej, niewielkim miasteczku, które zapałające na Łódź usiłuje wówczas robić wielką karierę przemysłową, co kończy się spektakularną kląpą. Rodzice jego Antoni i Leokadia z Dziubańskich szukają szans dla siebie i licznej gromadki dzieci w niedalekiej Łodzi. Tu Antoni kończy gimnazjum i stąd wyjeżdża na studia medyczne do Kijowa. Gdy po otrzymaniu dyplomu powraca do Łodzi, podejmuje pracę jako ordynator Oddziału Chirurgiczno-Ortopedycznego Szpitala Dziecięcego im. Anny Marii. Wkrótce zostaje jednak aresztowany za działalność polityczną w szeregach PPS. Pół roku spędza w celi petersburskiego więzienia, ale widocznie carska policja nie ma przeciwko niemu twardych dowodów, więc zostaje wypuszczony na wolność. W Łodzi pracuje jako lekarz pogotowia, ale nie rezygnuje z działalności społecznej i politycznej, jest już postacią znaną i cenioną zarówno dzięki wiedzy medycznej, jak i działalności społecznej. Obserwuje życie robotników i szuka sposobu poprawy ich losu, m.in. walcząc z gruźlicą i wspierając rozwój oświaty. Działa aktywnie w wielu organizacjach i stowarzyszeniach, m.in. w Towarzystwie Krzewienia Oświaty i Towarzystwie Lekarskim Łódzkim.

Prawdopodobnie zagrożony kolejnymi represjami decyduje się na wyjazd za granicę, gdzie zwyczajem ówczesnych młodych medyków poznaje najlepsze kliniki i sławnych lekarzy, specjalizując się jednocześnie w ortopedii i rentgenologii oraz chirurgii.

Podczas I wojny światowej Łódź przeżywa jeden z najtrudniejszych okresów w dziejach. Doktor działa w Towarzystwie Biblioteki Publicznej w Łodzi, jest wśród współzałożycieli pierwszej w mieście Biblioteki Publicznej (1917), od 1915 roku, jest członkiem Komisji Lekarskiej przy Radzie Miejskiej, a dwa lata później zostaje radnym Rady Miejskiej. Choć realne możliwości uzdrawiania miasta są ograniczone, Doktor walczy z gruźlicą, stawia też na oświatę. Zapewne w tym okresie dostrzega olbrzymią szansę dla samorządu lekarskiego, którą niedługo przyjdzie wykorzystywać w praktyce.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości jest m.in. lekarzem naczelnym Miejskiego Szpitala dla Chorych Chirurgicznych, ordynatorem Publicznego Szpitala Miejskiego św.

Józefa w Łodzi, członkiem wielu organizacji i instytucji, m.in. Zarządu Łódzkiego Towarzystwa Zwalczania Raka, Tymczasowego Komitetu Organizacyjnego Wyższej Uczelni Lekarskiej w Łodzi (1938), Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi (1937–1939), Rady Lekarskiej przy ZUS czy Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, którego był współtwórcą (1936), a po wojnie – wiceprezesem sekcji naukowej matematyczno-przyrodniczej, był członkiem honorowym ŁNT. To tylko część obowiązków Doktora. Jako jeden z nielicznych łódzkich medyków należy do loży masońskiej.

Chyba najważniejszym polem aktywności doktora jest samorząd lekarski. Choć już w 1886 roku powstaje zrzeszenie o charakterze naukowym – Towarzystwo Lekarskie Miasta Łodzi Guberni Piotrkowskiej, nie odgrywa ono znaczącej roli, gdyż władze carskie hamują wszelkie oddolne inicjatywy medyków. Jednak po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, już w 1919 roku zaczyna funkcjonować Związek Lekarzy Państwa Polskiego, który za główny cel stawia sobie wprowadzenie powszechnego ubezpieczenia i utworzenie izb lekarskich. W 1921 roku Sejm uchwala ustawę o izbach lekarskich, która w marcu następnego roku wchodzi w życie. W 1923 roku funkcjonuje już siedem izb, w tym łódzka. Pierwszym jej naczelnikiem (prezesem) zostaje wybrany A. Tomaszewski. Do wybuchu wojny, przez kilka kadencji stoi na czele Izby Lekarskiej Łódzkiej, odgrywając aktywną rolę nie tylko w budowaniu samorządu medyków, ale prestiżu środowiska, co widać wyraźnie m.in. podczas strajku lekarzy Kasy Chorych w 1923 roku. Ten protest, mający na celu poprawę warunków bytowych medyków, odbija się szerokim echem w całym kraju. W latach 1919–1939 izby zrzeszają lekarzy i lekarzy dentystów. A. Tomaszewski działa także na forum krajowym, będąc delegatem do Rady Naczelnej Izby Lekarskiej.

Już na początku okupacji Niemcy likwidują Łódzką Izbę Lekarską, rekwirując jednocześnie jej majątek, i zastępując ją podległą Naczelnej Izbie Zdrowia. Sporządzenie dokładnych wykazów medyków (ok. 5 tys.) umożliwia okupantom eksterminację elementu – jak stwierdzają – zagrażającego bezpieczeństwu Rzeszy, w tym Żydów. W latach 1940–1946 jest ordynatorem oddziału chirurgicznego szpitala Świętej Trójcy w Piotrkowie, niezwykle zasłużonego dla ratowania Polaków.

Po zakończeniu wojny reaktywowane zostają izby lekarskie. Prezesem łódzkiej zostaje dr A. Tomaszewski. W 1946 roku izby w kraju zrzeszają 7732 lekarzy i 1581 lekarzy dentystów. Jak się jednak okazuje, władze nie są zainteresowane dalszym rozwojem samorządu lekarskiego i w lipcu 1950 roku Sejm likwiduje izby. Doktor źle znosi to wszystko, co dzieje się wokół samorządu lekarskiego. Jest wiernym PPS-owskim korzeniom i prawdopodobnie krytycznie ocenia polityczne naciski oraz odgórny proces zjednoczeniowy PPR i PPS. Pracuje jako ordynator w szpitalu na Radogoszczu, zabiera głos w sprawach zdrowia Polaków, ale prawdopodobnie dostrzega niechęć władz i nieskuteczność wielu inicjatyw. Niespodziewanie umiera 15 grudnia 1949 roku. Kilka dni

później w „Dzienniku Łódzkim” ukazuje się artykuł, w którym czytamy, że podczas dłużej praktyki dał się poznać jako oddany lekarz społecznik, „którego największą troską było przede wszystkim dobro powierzonego opiece lekarskiej człowieka”.

Ryszard Poradowski

PS Autor dziękuje za pomoc przy zbieraniu materiałów do artykułu doktorowi Michałowi Sztobrynowi i Annie Krajewskiej

Antoni Tomaszewski wśród prezesów Okręgowej Izby Lekarskiej

Już 29 października, podczas posiedzenia Okręgowej Rady Lekarskiej, w Sali Złotej siedziby OIL w Łodzi przy ul. Czerwonej 3 zostanie odsłonięty portret Antoniego Tomaszewskiego, co dopełni galerię portretów prezesów naszego samorządu. Warto przypomnieć, że aktualnie ściany Sali Złotej zdobią portrety Wandy Terleckiej, Ryszarda Golańskiego, Grzegorza Krzyżanowskiego oraz Grzegorza Mazura.

Panaceum 10/2024